

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ดร.ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ
รศ. ดร.สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.ชูวงศ์ กลิ่นเลขา
ดร.กมลทิรา บุญเลี้ยง
นางสาวสุธาทิพย์ พัทธนาวิ
นายอภิชาตฤต อินทหอม

บรรณาธิการ

นางสาวสุนณา เขียนนิล

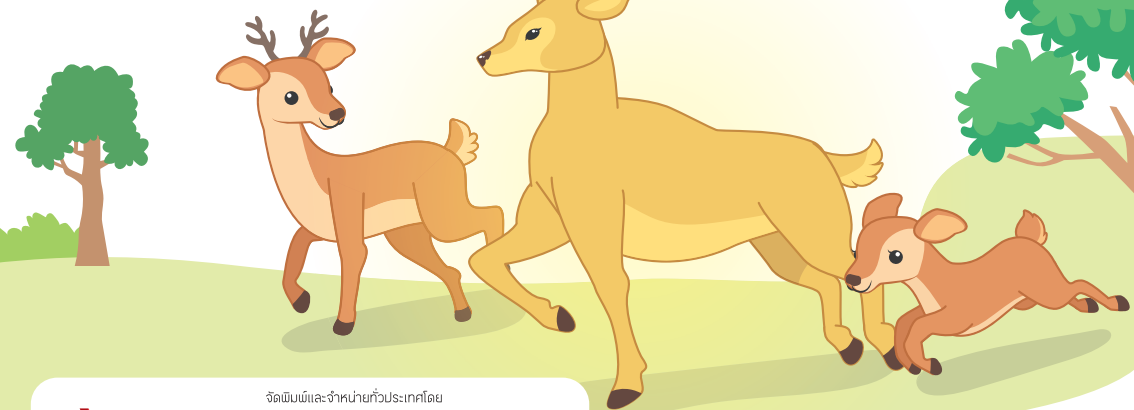
ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-145-1

รหัสสินค้า ๑๕๑๑๐๑๑

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร. 0 2622 2999 (จัดในบิต 20 คู่สาย)

www.aksorn.com

พิมพ์ที่: บริษัท ไทยร่มเกล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

ส่วนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา แสพแจกจ่าย หรือเผยแพร่ในรูปแบบอื่น
ในวิธีการต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือผลิตซ้ำส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึกพัฒนาเทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่น ๆ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ป.๕ เล่มนี้ จัดทำขึ้น สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้อง ตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ ส่งเสริม ทักษะการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมต่าง ๆ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ป.๕ เล่มนี้ มี ๘ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

๑. เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย กำหนดระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียนว่า เมื่อเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องบรรลุมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรข้อใดบ้าง

๒. แนวคิดสำคัญ แก่นเรื่องเพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจก่อนอ่านเรื่อง

๓. เนื้อหา ครบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอ เหมาะสมกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น

๔. กิจกรรม มีหลากหลายรูปแบบให้ผู้เรียนปฏิบัติ แบ่งเป็น

(๑) กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้ นำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน

(๒) กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ สื่อสารจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสุขในการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะพัฒนาการเรียนรู้ จนเต็มศักยภาพตามความถนัดและความสนใจ รวมถึงได้ฝึกสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนในขณะ ปฏิบัติกิจกรรม และบรรลุสมรรถนะสำคัญทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คณะผู้เรียบเรียงจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดี และวรรณกรรม ป.๕ เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนภาษาไทย เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ

คณะผู้เรียบเรียง

คำชี้แจง การใช้สื่อ

การใช้หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ป.๕ ประกอบการเรียนการสอนให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุดตามมาตรฐานตัวชี้วัดและสมรรถนะสำคัญ ควรทำความเข้าใจองค์ประกอบของหนังสือ ดังนี้

เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย

กำหนดระดับความรู้ ความสามารถ ของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้

แนวคิดสำคัญ เรื่อง ตำนานข้าว

ตำนานข้าวมีหลากหลายตำนาน เช่น ตำนานการ กำเนิดแม่โพสพ คือ เทพธิดาแห่งข้าวที่ต้องการอุทิศร่างกาย ให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ ตำนานการนำข้าวมา รับประทานเป็นอาหาร ตำนานบอกสาเหตุที่มนุษย์ต้องปลูก ข้าว เพราะความละโมภของมนุษย์

กิจกรรม นำสู่การเรียนรู้

แนวคิดสำคัญ

แก่นความรู้ที่เป็น ความรู้ ความเข้าใจ คงทนติดตัวผู้เรียน

มาตรฐานตัวชี้วัด

ระบุตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้

นำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้กิจกรรม รูปแบบต่าง ๆ กระตุ้นความสนใจ และวัดประเมินผลก่อนเรียน

โพลีรับไปเปลี่ยนเสื้อผ้า แล้วเตรียมอุปกรณ์สำหรับตัดดอกไม้ในส่วนที่แม่ปลูกไว้ โพลีตั้งใจมากที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อดอกไม้แล้ว เพราะในส่วนของแม่มีดอกไม้หลายชนิดที่สามารถนำไปตกแต่งพานไหว้ครูได้

บ่ายวันพุธก่อนถึงวันไหว้ครู โพลี สันติ และเพื่อนคนอื่นๆ นำของที่เตรียมมาช่วยกันจัดพานไหว้ครู ซึ่งนอกจากจะมีดอกไม้เข็มดอกมะเขือ และหญ้าแพรกแล้ว ยังมีดอกบานไม่รู้โรย ดอกบานชื่น ดอกดาวเรือง และดอกไม้อื่นๆ มาจัดให้สวยงามอีกด้วย

เช้าวันพฤหัสบดี นักเรียนทุกคนไปรวมกันที่ห้องประชุมของโรงเรียนเพื่อทำพิธีไหว้ครู โดยมีนักเรียนผู้นำกล่าวคำไหว้ครูเป็นทำนองสรภัญญะพร้อมๆ กันว่า

ผู้แต่ง : ท่านผู้หญิงคุณภีร์มาลา มาลากุล ณ อยุธยา

ปาเจรา จริยา โหนติ คุณุตตรา นุสาสกา

ข้าขอประณตน์อ้อมลึกการ บูรพคณาจารย์ ผู้ก่อประโยชน์ศึกษา

ทั้งท่านผู้ประสาทวิชา อบรมจริยา แก่ข้าในกาลปัจจุบัน

ข้าขอเคารพอภิวันท์ ระลึกคุณอนันต์ ด้วยใจนิยมบูชา

ขอเดชกตเวทีตา ยี่กวีริยะพา ปัญญาให้เกิดแตกฉาน

ศึกษาสำเร็จทุกประการ อายุยืนนาน อยู่ในศีลธรรมอันดี

ให้ได้เป็นเกียรติเป็นศรี ประโยชน์ทวี แก่ข้าและประเทศไทยเทอญ

ปญญา วุฑฒิ ภาเร เต ทัณโนวาเท นมามहि

๒๖

คำขวัญ

เนื้อหา

ครบตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑
นำเสนอโดยใช้ภาพและเนื้อหา
เหมาะสมกับการเรียนการสอน

คิวอาร์โค้ด (QR Code)

สื่อดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเพื่อแสดง
พฤติกรรมการเรียนรู้รวบยอด
และประเมินผลการเรียนรู้ตาม
มาตรฐานตัวชี้วัดประจำหน่วยการ
เรียนรู้และบรรลุสมรรถนะสำคัญ

ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

๑. แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔ คน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มสืบค้น
ตำนานข้าวจากแหล่งข้อมูลต่างๆ กลุ่มละ ๑ เรื่อง สรุปและ
บอกข้อคิดที่ได้จากเรื่อง แล้วบันทึกลงในสมุด
๒. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอตำนานข้าวที่สืบค้นหน้าชั้นเรียน
๓. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและแสดงความคิดเห็นต่อ
ตำนานข้าวที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

๔๑

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

นิทานพื้นบ้าน	๑
สรุปใจความสำคัญ	๑๖
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๑๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

พานไหว้ครู	๑๙
สรุปใจความสำคัญ	๓๑
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๓๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

เพลินอ่านงานพระราชนิพนธ์	๓๔
สรุปใจความสำคัญ	๕๕
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๕๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

กระเช้าใบน้อยของนางสีดา	๕๘
สรุปใจความสำคัญ	๗๒
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๗๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

ตำนานข้าว	๗๕
สรุปใจความสำคัญ	๘๙
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๙๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

สายสัมพันธ์พี่น้อง	๙๒
สรุปใจความสำคัญ	๑๐๕
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๑๐๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

พระสังข์พบพระบิดา พระมารดา	๑๐๘
สรุปใจความสำคัญ	๑๓๐
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๑๓๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

บัวน้อยค่อยคลี่บาน	๑๓๓
สรุปใจความสำคัญ	๑๕๐
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	๑๕๑

บรรณานุกรม ๑๕๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

นิทานพื้นบ้าน

เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วยที่ ๑

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- สรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน (มฐ. ท ๕.๑ ป.๕/๑)
- บอกข้อคิดที่ได้จากการอ่านเรื่องที่กำหนด (มฐ. ท ๕.๑ ป.๕/๒)
- อธิบายคุณค่าของนิทานพื้นบ้านได้ (มฐ. ท ๕.๑ ป.๕/๓)

แนวคิดสำคัญ เรื่อง ประเพณีการปล่อยปลา

ณ รูปหนึ่งต้องเดินทางกลับบ้านไปเยี่ยมโยมบิดา มารดาในช่วงวันสงกรานต์ พระอาจารย์ตรวจดวงชะตา พบว่าดวงชะตาของณรูปถึงที่สิ้นสุดแล้ว จึงบอกให้ณรูป ทำบุญทำทาน ระหว่างทางที่ณรูปเดินทางกลับบ้าน ณรูปช่วยจับปลาในหนองน้ำ ที่เหือดแห้งไปปล่อยในแม่น้ำ ณรูปมีชีวิตรอดกลับมาที่วัด หลังจากนั้นชาวบ้าน ได้รู้เรื่องราวการปล่อยปลาของณรูป จึงจัดพิธีปล่อยปลาในวันสงกรานต์สืบต่อมา

กิจกรรม นำสู่การเรียนรู้

นักเรียนคิดว่า นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างจากนิทานทั่วไปอย่างไร

นิทานพื้นบ้าน

ถ่ายทอดโดยการเล่ากันปากต่อปาก

นิทานพื้นบ้าน

แสดงความเชื่อของชาวบ้าน

นิทานพื้นบ้าน

มีเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย

นิทานพื้นบ้าน

ให้ข้อคิดดีๆ และนำไปประยุกต์ใช้ได้

วรรณกรรม น่าน่าน

กริ่ง...กริ่ง...

เสียงสัญญาณบอกเวลาเลิกเรียนดังขึ้น สันติเก็บหนังสือเรียน และอุปกรณ์การเรียนใส่กระเป๋านักเรียน แล้วเดินไปหาปัญญาที่ห้อง ป.๕/๑

“ปัญญา ปัญญาอยู่ไหมครับ” สันติถามเพื่อนนักเรียนคนหนึ่งที่กำลังทำ**เวรประจำวัน**อยู่

“ฉันอยู่ที่นี่ สันติ” ปัญญาเดินออกมาหาสันติ แล้วบอกให้สันติรอที่ระเบียงหน้าห้อง เพราะเขาจะต้องทำความสะอาดห้องเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ที่เป็นเวรประจำวันก่อน

ปัญญาเดินออกมาหาสันติหลังจากทำเวรประจำวันเสร็จ และเก็บอุปกรณ์การทำความสะอาดเรียบร้อยแล้ว เด็กทั้งสองเดินกลับบ้านพร้อมกัน เพราะบ้านของทั้งคู่อยู่เส้นทางเดียวกัน และไม่ไกลจากโรงเรียน

“ทำไมห้องเธอไม่แบ่งหน้าที่ทำเวรเหมือนห้องฉันล่ะ ใครกวาด ก็กวาด ใครถูก็ถู พอทำเสร็จจะได้กลับบ้านก่อน”

ปัญญาอธิบายให้สันติฟังว่า “พวกฉันคิดว่า ถ้าให้ทุกคนที่เป็นเวรประจำวันช่วยกันทำ งานก็จะเสร็จเร็ว แต่ถ้าแบ่งว่าคนนี้กวาดพื้น คนโน้นถูพื้น ฉันว่ามันจะเสียเวลา เพราะคนที่จะถูห้องก็ต้องรอให้คนกวาดกวาดพื้นให้เสร็จก่อน ที่ห้องของเธอทำเวรประจำวันแบบหน้าที่ใครหน้าที่มันหรือ”

“ใช่...แล้วก็สลับกันไปเลยว่า สัปดาห์นี้ใครจะเป็นคนกวาดพื้น สัปดาห์หน้าใครจะเป็นคนถูพื้น เพราะมีแต่คนอยากจะกวาดพื้น ไม่ค่อยมีใครอยากจะถูพื้นหรอก เพราะต้องกลับบ้านที่หลัง” สันติบอก

ปัญญาพยักหน้า “แต่ละวิธีมันก็มีข้อดีข้อเสียนะ”

“ปัญญา เธอช่วยแนะนำนิทานพื้นบ้านให้ฉันสักเรื่องสิ” สันติขอร้อง “ฉันจะต้องทำรายงานเรื่องนิทานพื้นบ้านส่งครูสุพัตรา และฉันอยากใส่ตัวอย่างนิทานพื้นบ้านประกอบเนื้อหารายงานนะ”

ปัญญาพยักหน้า แล้วตอบว่า “ฉันเคยอ่านนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องเหมือนกัน บางทีแม่ก็เล่าให้ฉันฟัง แม่บอกว่าสมัยที่แม่ยังเป็นเด็ก นิทานพื้นบ้านมักจะเล่ากันปากต่อปาก แต่เดี๋ยวนี้มีหนังสือที่บันทึกและรวบรวมนิทานพื้นบ้านเรื่องต่างๆ ไว้มากมายเลย”

“ดีจังเลย ถ้าเราอยากอ่านเมื่อไหร่เราก็สามารถหยิบมาอ่านได้ทันที” สันติบอก

ปัญญาบอกสันติว่า “ที่บ้านฉันมีอยู่หนึ่งเล่ม พรุ่งนี้เช้าฉันจะเอาไปให้เธอที่บ้านนะ”

“ดีเลย ถ้าอย่างนั้นเจอกันพรุ่งนี้” สันติตอบอย่างดีใจ พร้อมโบกมือลาปัญญา

ปัญญาหยิบหนังสือนิทานพื้นบ้านมาให้สันติที่บ้านตั้งแต่เช้าตรู่ สันติยืนรอปัญญาอยู่ที่หน้าบ้าน จากนั้นทั้งคู่จึงเข้าไปในบ้านของสันติ และไปนั่งที่ห้องรับแขก ปัญญายื่นหนังสือให้สันติ หน้าปกมีชื่อหนังสือว่า นิทานพื้นบ้าน

สันติพบเรื่องที่น่าสนใจ และบอกกับปัญญาว่า “ฉันสนใจเรื่อง ประเพณีการปล่อยปลา”

“นิทานพื้นบ้านเรื่องที่เธอสนใจนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องการปล่อยปลา” ปัญญาตอบ

“เรื่องนี้เป็นกรอธิบายประวัติ ความเป็นมาของพิธีการปล่อยปลาหรือ” สันติถาม “ถ้าเธออยากรู้ก็ลองอ่านดูสิ” แล้วทั้งคู่ก็เริ่มอ่าน

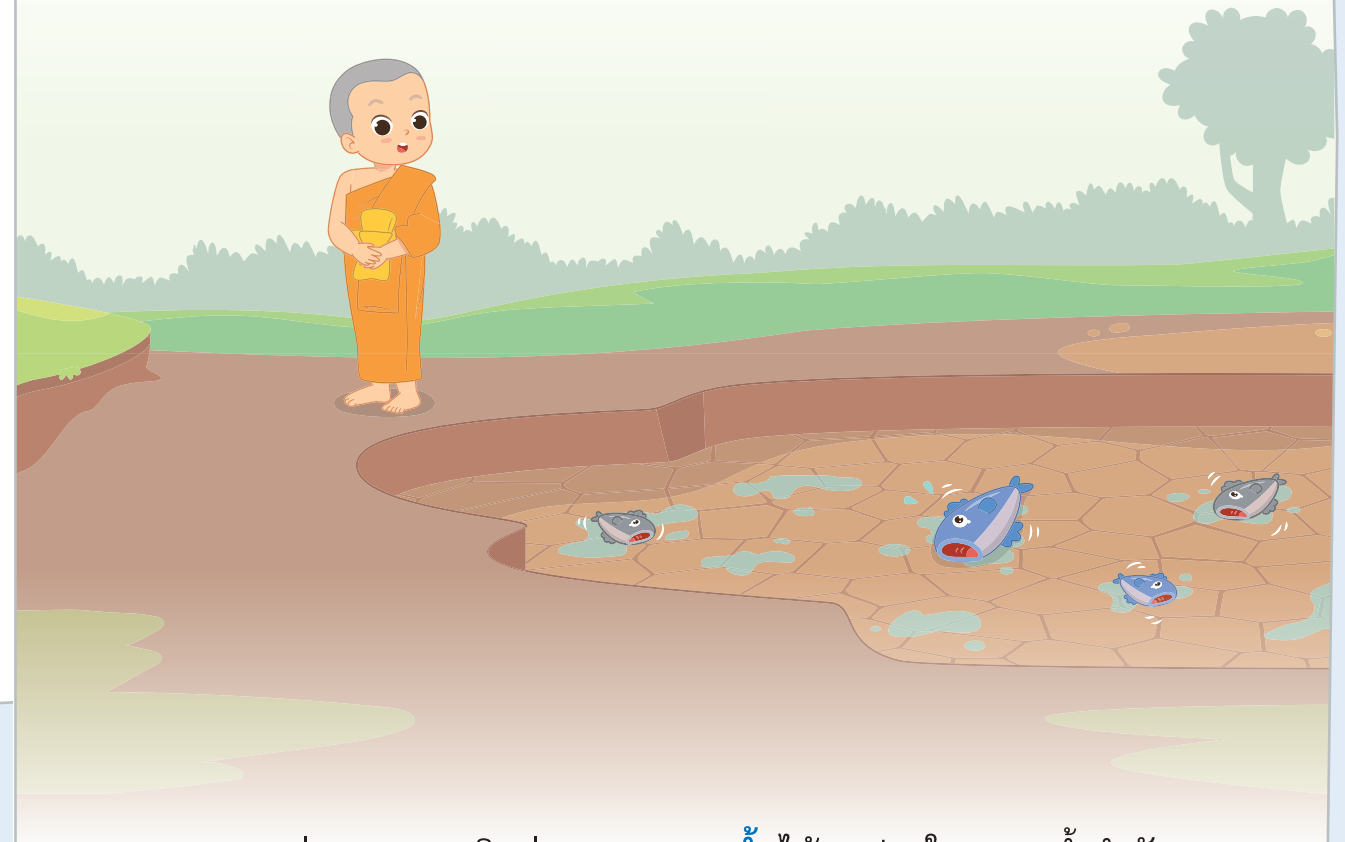
นักเรียนเคยอ่าน
นิทานพื้นบ้าน
เรื่องใดบ้าง

ประเพณี การ ปล่อยปลา

ผู้แต่ง : ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

ครั้งหนึ่งยังมีพระอาจารย์ที่บวชมานานมีวิชา**แก่กล้า** โดยเฉพาะด้าน ทำนาย**โชคชะตา** สามารถผูกดวงชะตาและทำนายได้แม่นยำเหมือนตาเห็น ที่วัดของพระอาจารย์มี**กุลบุตร**มาบวชเป็นพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก

ครั้งหนึ่งมีสามเณรรูปหนึ่งขอลากลับบ้าน เพราะถึงเทศกาล**สงกรานต์** จึงอยากไปเยี่ยมโยมบิดามารดา แต่ระยะทางจากวัดไปบ้านนั้นไกลมาก ต้องผ่านถ้ำ**ทुरกัณดาร**และ**ภยันตราย**ต่าง ๆ พระอาจารย์จึงช่วยตรวจดู ดวงชะตา พบว่าดวงชะตาของเณรถึงที่สิ้นสุดแล้ว การเดินทางครั้งนี้เณรคง **สิ้นบุญ**แน่ๆ พระอาจารย์ไม่กล้าบอกเณร เพียงสั่งว่าให้ทำ**บุญ**ทำ**ทาน** แล้ว รีบเดินทางให้ถึงบ้านโยมบิดามารดาโดยเร็ว

ระหว่างทางเณรเดินทางผ่านทาง**หนองน้ำ** ได้พบปลาในหนองน้ำกำลังจะตาย เพราะน้ำแห้งเนื่องจากเป็น**หน้าแล้ง** เณรรู้สึกสงสารปลาเหล่านั้น และนึกถึงคำพูดของพระอาจารย์ที่ได้บอกกับเณรไว้ว่า ให้ทำบุญทำ**กุศล** เณรจึง จับปลาเหล่านั้นไปปล่อยในแม่น้ำ เณรทำเช่นนี้กับปลาในทุกหนองน้ำที่เณร เดินทางผ่าน จนปลาทุกหนองน้ำรอดชีวิตทั้งหมด

ณเฑาะพินทงถึงบ้ำนโยมพิตมมรตด ใต้พักอยู่ทีบ้ำนระยะหนึ่ง
ก็เดินทงกลับมที่วัด ณเฑะเข้าหพระอจกรยัตม**ธรรมเนียม**ไปล
มให้ว้ พระอจกรยัเห็นณเฑะยังมีชีวิตอยู่ก็สงสัยมก จึงถมณเฑะว
ณเฑะไปทำอะไรมระหว่างเดินทง ณเฑะเล่าเรื่องทีตนจับปลาในหนองน้าแห่ง
ไปปล่อยในแม่น้ำให้พระอจกรยัฟัง

พระอจกรยัเล่าความจริงให้ณเฑะฟังว ชะตชีวิตของณเฑะสั้น**อายุขัย**แล้ว
แต่ด้วยกุศลทีปล่อยปลาช่วย**สะเดาะเคราะห์**กรรมต่งๆ และต่อชีวิตณเฑะม
ได้ หลังจกนั้นชวบ้ำนได้รู้เรื่องรวกรปล่อยปลาของณเฑะ จึงจัดพิธีปล่อย
ปลาในวันสงกรนตส์ืบต่อมถึงทุกวันนี้

(ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๔๔)

“นิทานเรื่องนี้ก็น่าสนใจดีนะปัญญา” สันติพูดขึ้นหลังจาก
ทั้งคู่อ่านนิทานจบ ปัญญาจึงบอกกับสันติว “นิทานเรื่องนี้เป็นนิทาน
อธิบายเหตุ ซึ่งอธิบายความเป็นมาของประเพณีการปล่อยปลาที
จัดขึ้นช่วงวันสงกรนตส์”

“ฉันไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่า ประเพณีการปล่อยปลานั้นมีที่มา
แบบนี้ ฉันเริ่มสนุกกับการอ่านนิทานพื้นบ้านแล้วสิ” สันติตอบ

“ถ้าเธอสนใจนิทานพื้นบ้าน ในเล่มนี้ก็มีอีกหลายเรื่องเลย
เธอเลือกอ่านตามความสนใจได้เลย ถ้าอ่านจนพอใจแล้วค่อยเอามา
คืนฉัน”

“ขอบใจมกนะปัญญา ฉันจะอ่านและรักษาหนังสือของเธอ
อย่างดี” สันติตอบพร้อมกัຍิ้มดีใจ

“ฉันขอตัวกลับบ้ำนก่อนนะ เพราะต้องไปช่วยแม่ทำอาหาร”
ปัญญาบอกลาสันติ “กลับบ้ำนดี ๆ นะ แล้วเจอกันที่โรงเรียน” สันติบอก

คำศัพท์น่ารู้

กุลบุตร	➔ ลูกชายผู้มีตระกูล
กุศล	➔ สิ่งที่ดีที่ชอบ บุญ
แก้ก้ำ	➔ เข้มแข็ง
โชคชะตา	➔ ความเป็นไปของชีวิต
ทาน	➔ การให้
ทุรกันดาร (ทุ-ระ-กัน-ดาน)	➔ ที่ไปมาลำบากมาก ที่ห่างไกลความเจริญ
ธรรมนิยม	➔ ประเพณี แบบแผน
บุญ	➔ ความดี การทำดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา
ภยันตราย (พะ-ยัน-ตะ-ราย)	➔ ภัยและอันตราย
เวรประจำวัน	➔ รอบผลัดในหน้าที่การงาน (ในที่นี้หมายถึงรอบที่ผลัดในการทำเวรของนักเรียน)
สงกรานต์	➔ เทศกาลเนื่องในการขึ้นปีใหม่ไทย ตรงกับวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน ของทุกปี
สะเดาะเคราะห์	➔ ทำให้สิ่งที่ไม่ดีหมดสิ้นไปหรือเบาบางลง
สิ้นบุญ	➔ ตาย
หนองน้ำ	➔ แอ่งน้ำ บริเวณที่มีน้ำขัง มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก มักจะแห้งเมื่อถึงหน้าแล้ง
หน้าแล้ง	➔ หน้าน้ำแห้ง ฤดูไม่มีฝน
อายุขัย	➔ การสิ้นอายุ ความตาย

เปิดประตูสู่

ความรู้

นิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องเล่าที่มนุษย์ผูกเรื่องขึ้นด้วยภูมิปัญญา ส่วนใหญ่จะถ่ายทอดด้วยการเล่าปากต่อปาก ไม่ได้จดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เนื้อเรื่องมีความหลากหลายและใช้เล่าเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ ตามโอกาสและสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

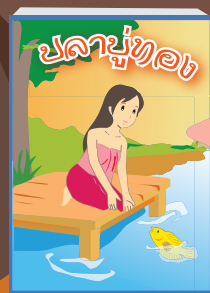

ประโยชน์ของนิทานพื้นบ้าน

การอ่านหรือฟังนิทานพื้นบ้าน มีประโยชน์ ดังนี้

๑. ได้รับความบันเทิงและความสนุกสนาน
๒. ได้รับความรู้ที่แทรกอยู่ในนิทาน เช่น ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ประวัติศาสตร์
๓. ได้ขบคิดเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

นิทาน มหัศจรรย์

มีเนื้อเรื่อง
แนวปาฏิหาริย์

นิทาน วีรบุรุษ

มีเนื้อเรื่อง
เกี่ยวกับบุคคล
ที่เป็นวีรบุรุษ

นิทาน ประจําถิ่น

บอกเล่า
ความเป็นมาของ
ท้องถิ่น

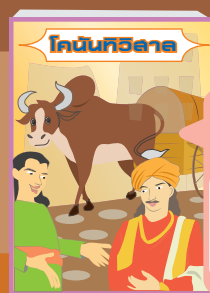
นิทาน อธิบายเหตุ

เล่าความเป็นมา
ของลักษณะ
พืชหรือสัตว์

นิทาน เทพปกรณ

(เทพนิยาย)
บอกเล่าเกี่ยวกับ
ปรากฏการณ์
ธรรมชาติ

นิทาน สอนใจ

(คติธรรม)
เน้นเรื่องของ
คุณธรรมต่างๆ

นิทาน มุขตลก

เป็นนิทานสั้นๆ
เน้นเนื้อเรื่อง
ตลกขบขัน

ลักษณะสำคัญ ของนิทานพื้นบ้าน

- เป็นเรื่องเล่าที่ดำเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ เป็นเรื่องเก่า ไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้แต่ง
- เนื้อเรื่องเป็นร้อยแก้ว
- มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความบันเทิงและเพื่อให้ข้อคิดคติสอนใจ
- มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน
- สืบทอดโดยการเล่าแบบปากต่อปาก
- แสดงถึงความคิดและความเชื่อของชาวบ้าน

นิทานพื้นบ้าน แบ่งได้เป็น ๗ ประเภท คือ

๑. **นิทานมหัศจรรย์** คือ นิทานจักรๆ วงศ์ๆ เนื้อเรื่องกล่าวถึงตัวละครที่ต้องออกไปเผชิญโชคยังดินแดนมหัศจรรย์ และต่อสู้กับตัวร้าย แล้วกลับมาครองเมือง เช่น เรื่องปลาบู่ทอง
๒. **นิทานวีรบุรุษ** เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องอ้างอิงถึงบุคคลในประวัติศาสตร์หรือบุคคลที่เป็นวีรบุรุษ เช่น เรื่องท้าวแสนปม
๓. **นิทานประจําถิ่น** เป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น ซึ่งเนื้อเรื่องอาจเป็นแนวปาฏิหาริย์ แต่ก็มีชื่อสถานที่ในท้องถิ่นจริงๆ เช่น เรื่องพระยาภมรพิมาน (ตำนานองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม)
๔. **นิทานอธิบายเหตุ** เป็นนิทานที่อธิบายรูปร่างลักษณะของสัตว์ พืช หรือความเป็นมาของพิธีกรรมต่างๆ เช่น เรื่องทำไมกระดองเต่าจึงแตกเป็นลาย
๕. **นิทานเทพปกรณ** (เทพนิยาย) คือ นิทานที่เล่าความเป็นมาของโลก การกำเนิดโลกและจักรวาลตามความเชื่อของคนไทย อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยอิงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เรื่องเมขลา รามสูร (อธิบายปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง)
๖. **นิทานสอนใจ** บางครั้งเรียกว่า นิทานคติธรรม เนื้อเรื่องจะเน้นเรื่องคุณธรรมต่างๆ เช่น เรื่องโคหนันทวิสา
๗. **นิทานมุขตลก** เป็นนิทานสั้นๆ เนื้อเรื่องมุ่งให้ความขบขันแก่ผู้ฟัง เช่น เรื่องศรีธนญชัย

(ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๔๔)

ประเพณีการปล่อยปลา

การปล่อยปลา หมายถึง การปล่อยให้ปลาที่ถูกจับขึ้นมากลับคืนสู่ธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่มักจะทำในเทศกาลสงกรานต์ เทศกาลออกพรรษา หรือในวันคล้ายวันเกิด การปล่อยปลาถือเป็นการทำบุญต่อชีวิตเพื่อเป็นสิริมงคล เพราะเชื่อกันว่าแม้คนที่ถึงกำหนดจะต้องตาย ถ้าได้ช่วยชีวิตสัตว์ที่กำลังจะตาย หรือสัตว์ที่เขา กำลังจะเอาไปฆ่าให้รอดชีวิตก็อาจจะทำให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปได้

ชาวไทยเชื้อสายมอญมีประเพณีแห่หนกและปลาไปปล่อยในเทศกาลสงกรานต์ ส่วนพุทธศาสนิกชนนิยมปล่อยนกปล่อยปลาในวันคล้ายวันเกิด

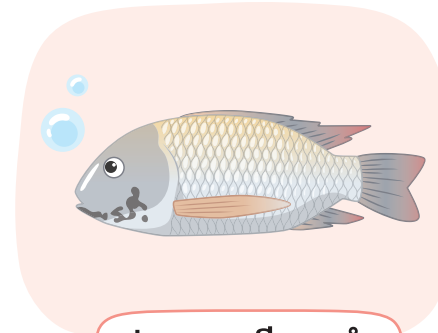
การปล่อยสัตว์ให้มีชีวิตยืนยาวต่อไป นอกจากการปล่อยปลาแล้วยังมีการปล่อยนก ปล่อยเต่า ปล่อยปลาไหล หรือไถ่ชีวิตโค กระบือ ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่อีกด้วย

(สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๔)

สัตว์น้ำที่ไม่ควรปล่อยลงแหล่งน้ำ

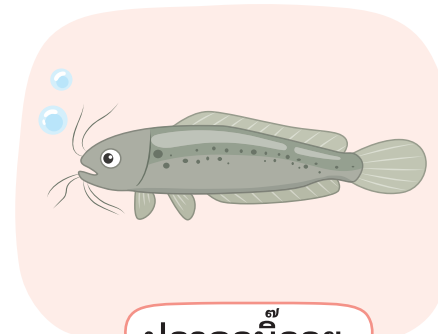
ประเพณีการปล่อยสัตว์น้ำเพื่อสะเดาะเคราะห์ หรือเสริมสร้างบารมีเป็นที่นิยมมาก แต่ไม่ใช่สัตว์น้ำทุกชนิดที่จะสามารถปล่อยลงในแหล่งน้ำได้ โดยสัตว์น้ำที่ไม่ควรปล่อยลงในแหล่งน้ำสาธารณะ ได้แก่ สัตว์น้ำต่างถิ่น เช่น

ปลาหมอสีคางดำ

เต่าแก้มแดง

ปลาดุกบิ๊กอุย

ปลาเทศบาล

หากปล่อยสัตว์น้ำต่างถิ่นเหล่านี้ลงในแหล่งน้ำจะก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศ ทำให้สัตว์น้ำพื้นเมืองของไทยมีจำนวนลดน้อยลงถึงขั้นอาจสูญพันธุ์ได้ เนื่องจากถูกคุกคามจากสัตว์น้ำต่างถิ่น

นอกจากนี้ ปลาต่างถิ่นบางชนิดที่เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ ยังเหมาะสำหรับการเพาะเลี้ยงในบ่อเพาะเลี้ยงแบบปิดเท่านั้น ไม่เหมาะกับการปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ปลานิล ปลาทับทิม ปลาหางนกยูง

(สำนักงานประมงจังหวัดนนทบุรี, ๒๕๖๓)

สรุปใจความสำคัญ

สามเณรรูปหนึ่ง
ขอลากลับบ้าน
ไปเยี่ยมเยียนโยม
บิดามารดา

พระอาจารย์จึงตรวจดู
ดวงชะตา พบว่าดวงชะตา
ของเณรถึงที่สิ้นสุดแล้ว จึง
บอกให้เณรทำบุญทำทาน

เณรจับปลาในทุกหนองน้ำ
ที่เจอไปปล่อย
ในแม่น้ำเพื่อให้ปลา
มีชีวิตต่อ

ระหว่างทางที่เณรเดินทาง
กลับบ้าน พบปลากำลัง
จะตายในหนองน้ำที่
เหือดแห้ง

เณรกลับมาถึงวัด
พระอาจารย์เห็นเณรยังมี
ชีวิตอยู่ก็สงสัย เณรจึงเล่าว่า
ตนเองได้ช่วยนำปลา
ไปปล่อยลงในแม่น้ำ

ชาวบ้านได้รู้เรื่องราว
การปล่อยปลาของเณร
จึงจัดพิธีปล่อยปลา
ในวันสงกรานต์สืบต่อมา

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน	
ความสามารถด้าน	☒ การสื่อสาร
☒ การคิด	☐ การแก้ปัญหา
☒ การใช้ทักษะชีวิต	☐ การใช้เทคโนโลยี

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

๑. การอ่านหรือฟังนิทานพื้นบ้านมีประโยชน์อย่างไร
๒. นักเรียนสามารถอ่านหรือฟังนิทานพื้นบ้านได้จากที่ใดบ้าง
๓. จากเรื่อง **ประเพณีการปล่อยปลา** ถ้านักเรียนเป็นพระอาจารย์ นักเรียนจะบอกเณรหรือไม่ว่า เณรใกล้สิ้นอายุขัยแล้ว เพราะอะไร
๔. จากเรื่อง **ประเพณีการปล่อยปลา** เณรมีลักษณะนิสัยอย่างไร
๕. เขียนสรุปใจความจากเรื่อง **ประเพณีการปล่อยปลา**
๖. นิทานพื้นบ้านเรื่อง **ประเพณีการปล่อยปลา** ให้ข้อคิดอะไรบ้าง
๗. เพราะเหตุใดนิทานพื้นบ้านเรื่อง **ประเพณีการปล่อยปลา** จึงเป็น นิทานพื้นบ้านประเภทอธิบายเหตุ
๘. จังหวัดของนักเรียนหรือจังหวัดใกล้เคียง มีนิทานพื้นบ้าน เรื่องใดบ้าง

นิทานพื้นบ้าน

ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๓-๔ คน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มจับสลากประเภทของนิทานพื้นบ้านต่อไปนี้

นิทานมหัศจรรย์

นิทานประจำถิ่น

นิทานวีรบุรุษ

นิทานอธิบายเหตุ

นิทานเทพปกรณัม

นิทานสอนใจ

นิทานมุกตลก

๒. แต่ละกลุ่มสืบค้นนิทานพื้นบ้านประเภทที่จับสลากได้ กลุ่มละ ๑ เรื่อง จากนั้นอ่านเรื่องและร่วมกันสรุปใจความสำคัญจากเรื่อง โดยทำเป็นแผนภาพโครงเรื่อง
๓. แต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อบอกข้อคิดจากนิทานพื้นบ้านที่อ่าน และบอกวิธีการนำข้อคิดไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
๔. แต่ละกลุ่มออกมาเล่านิทานพื้นบ้านให้เพื่อนๆ ฟังหน้าชั้นเรียน พร้อมบอกข้อคิดที่ได้จากเรื่อง แล้วให้เพื่อนๆ ในห้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น
๕. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านและข้อคิดที่ได้รับ